

Sygnatura akt II Ca 777/16, II Cz 1042/16, II Cz 1692/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Liliana Kaltenbek
Sędziowie:	SO Paweł Szewczyk (sprawozdawca) SR (del.) Marcin Hałas

Protokolant: starszy protokolant Agnieszka Zapalska

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2016 r. w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa – (...)

przeciwko A. M. (1), M. C., H. C. i K. C.

o zapłatę

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa – Podgórze w Krakowie z dnia 2 lutego 2016 r., sygnatura akt I C 5725/14/P

oraz na skutek zażalenia pozwanych M. C., H. C. od punktu II. wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa – Podgórze w Krakowie z dnia 2 lutego 2016 r., sygnatura akt I C 5725/14/P

jak i na skutek zażalenia pozwanej A. M. (1) od punktu II. wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa – Podgórze w Krakowie z dnia 2 lutego 2016 r., sygnatura akt I C 5725/14/P

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że nadaje mu brzmienie:

„I. zasądza od pozwanych A. M. (1), M. C., H. C. i K. C. na rzecz strony powodowej Skarbu Państwa – (...) kwoty po 11.056,64 zł (jedenaście tysięcy pięćdziesiąt sześć złotych sześćdziesiąt cztery grosze);

II. w pozostałym zakresie oddala powództwo;

III. zasądza od pozwanych A. M. (1), M. C., H. C. i K. C. na rzecz strony powodowej Skarbu Państwa – (...) kwoty po 600 zł (sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania.”;

2. oddala apelację w pozostałym zakresie;

3. oddala zażalenia M. C. oraz A. M. (1) i H. C.;

4. zasądza od pozwanych A. M. (1), M. C., H. C. i K. C. na rzecz strony powodowej Skarbu Państwa – (...) kwoty po 600 zł (sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSR Marcin Hałgas SSO Liliana Kaltenbek SSO Paweł Szewczyk

UZASADNIENIE

Strona powodowa Skarb Państwa - (...) w pozwie skierowanym do Sądu Rejonowego dla Krakowa - Podgórze w Krakowie domagała się zasądzenia na jej rzecz od pozwanych A. M. (1), M. C., H. C. i K. C. solidarnie kwoty 44 226,55 zł wraz z kosztami procesu.

Na uzasadnienie swojego żądania strona powodowa podała, że dochodzone roszczenie stanowi równowartość uiszczonych przez nią na rzecz właściciela lokalu mieszkalnego nr (...) znajdującego się w budynku nr (...) położonym na os. (...) w W. należności za zajmowanie przez pozwanych w okresie od dnia 9 maja 2007 r. do dnia 31 maja 2009 r. tego lokalu mieszkalnego, pomimo wygaśnięcia tytułu prawnego do zamieszkiwania w nim. Na przedmiotowe należności składają się wynagrodzenie za korzystanie z lokalu bez tytułu prawnego w łącznej wysokości 38 806,62 zł oraz opłaty za media, których suma wynosi 5419,93 zł.

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości, jednocześnie Każdy z nich wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od strony powodowej kosztów procesu. Uzasadniając swoje stanowisko pozwani podnieśli zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia oraz braku faktycznej zapłaty należności przez stronę powodową na rzecz właściciela lokalu, który zajmowali. Argumentowali też, że świadczenie objęte żądaniem pozwu nie jest solidarne, oraz podali, że nie korzystali w równym stopniu z lokalu., czego jednak nie wykazali.

Wyrokiem z dnia 2 lutego 2016 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie oddalił powództwo i zasądził od strony powodowej: na rzecz pozwanych A. M. (1), M. C., H. C. solidarnie kwotę 2.417,00 zł. tytułem kosztów procesu, a także na rzecz K. C. kwotę 2.417,00 zł. tytułem kosztów procesu.

W ramach podstawy faktycznej Sąd pierwszej instancji wskazał, jako okoliczności bezsporne, że pozwana A. M. (1) była właścicielką nieruchomości położonej w K. stanowiącej działkę nr (...) obr. (...) objętej księgą wieczystą nr (...) zabudowanej budynkiem mieszkalnym. W postępowaniu wywłaszczeniowym prowadzonym przeciwko A. M. (1), Wojewoda (...) wydał w dniu 3 września 2003 r. decyzję, na podstawie której zezwolił (...) jako inwestorowi na niezwłoczne zajęcie wymienionej nieruchomości w celu wybudowania drogi z niezbędną infrastrukturą, nakładając jednocześnie na inwestora obowiązek wskazania A. M. (1) lokalu zamiennego.

Na podstawie umowy z dnia 28 listopada 2003 r. strona powodowa najęła lokal mieszkalny nr (...) znajdujący się w budynku nr (...) położonym na os. (...) w W., a następnie - jak to określił Sąd - użyczyła ten lokal pozwanym.

Decyzją Wojewody (...) z dnia 22 czerwca 2006 r. A. M. (1) została wywłaszczona z wskazanej wyżej nieruchomości; decyzja uprawomocniła się z dniem 18 lipca 2006 r.

Pismami z dnia 31 sierpnia 2006 r. i 11 października 2006 r. strona powodowa wezwała pozwaną A. M. (1) do wydania lokalu mieszkalnego na os. (...) w W..

W okresie od dnia 9 maja 2007 r. do dnia 31 maja 2009 r. pozwani zajmowali opisany lokal mieszkalny.

Wyrokiem z dnia 29 lipca 2008 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I C 334/06 Sąd Rejonowy w Wieliczce Wydział I Cywilny nakazał – między innymi – pozwanym w niniejszej sprawie opuszczenie i opróżnienie wyżej wymienionego lokalu mieszkalnego oraz wydanie go powodowi Skarbowi Państwa - (...), a także ustalił, iż pozwanym nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego oraz zasądził od pozwanych na rzecz strony powodowej kwotę 10 645,16 zł tytułem odszkodowania za bezumowne korzystanie ze wskazanego lokalu za okres od dnia 19.czerwca 2006 r. do dnia 8 maja 2007 r. i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Dokonując ustaleń faktycznych. Sąd Rejonowy wskazał, że w dniu 1 czerwca 2009 r. pozwani lokal mieszkalny nr (...) znajdujący się w budynku nr (...) położonym na os. (...) w W.. Strona powodowa przekazała protokolarnie ten lokal jego właścicielowi L. S. w dniu 10 czerwca 2009 r.

Strona powodowa zapłaciła L. S. wszystkie należności związane z zajmowaniem przez pozwanych wskazanego lokalu. Była to łącznie kwota 44 226,55 zł.

Dysponując takim stanem faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że stroną powodową z pozwanymi łączyła umowa użyczenia wskazanego lokalu (art. 710 i nast. k.c.). Wynikający z tej umowy stosunek prawny wygasł z datą uprawomocnienia się decyzji Wojewody (...) o wywłaszczeniu pozwanej A. M. (2) z nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...), czyli z dniem 18 lipca 2006 r., na co wskazuje treść art. 715 k.c.. W konsekwencji na podstawie art. 718 k.c. pozwani byli obowiązani do wydania lokalu mieszkalnego stronie powodowej, a ponieważ go nie opuścili, powstał obowiązek zapłaty przez nich odszkodowania za dalsze korzystanie z tego mieszkania. Obowiązek ten miał charakter okresowy, co wynika z treści art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 150 z późn. zm.), zgodnie z którym osoby zajmujące lokal bez tytułu prawnego są obowiązane do dnia opróżnienia lokalu co miesiąc uiszczać odszkodowanie. Roszczenie o świadczenia okresowe ulegają trzyletniemu przedawnieniu (art. 118 k.c.). Zatem Sąd uznał za zasadny zarzut przedawnienia, mając na uwadze, że roszczenia dochodzone przez stronę powodową w niniejszej sprawie stały się wymagalne w okresie od maja 2007 r. do maja 2009 r., termin przedawnienia najpóźniej wymagalnych świadczeń upłynął w maju 2012 r. Natomiast biorąc pod uwagę fakt, że strona powodowa wystąpiła z pozwem o zapłatę wskazanych należności dopiero w dniu 19 września 2014 r., pozwani podnosząc zarzut przedawnienia skutecznie uchylili się od zaspokojenia przedmiotowego roszczenia.

O kosztach Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., bardzo szczegółowo wyjaśniając przyczyny podjętego rozszczygnięcia w tym przedmiocie

Z wyrokiem tym nie zgodziła się strona powodowa Skarb Państwa - (...). W apelacji zarzuciła naruszenie art. 18 ust. i ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, poprzez jego błędne zastosowanie, w sytuacji gdy dostarczenie lokalu zamiennego pozwany było realizacją obowiązku administracyjnego. W oparciu o ten zarzut apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości.

Zażalenie co do kosztów wnieśli pozwani, generalnie kwestionując sposób ograniczenia tych kosztów na ich rzecz. Wnieśli o zasądzenie pełnych kosztów na rzecz każdego z pozwanych.

W wyniku rozpoznania apelacji Sąd Okręgowy przyjął za własną podstawę faktyczną wskazaną przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona. Należy zgodzić się ze stroną powodową, że nie łączył ją z pozwanymi żaden stosunek cywilnoprawny, a więc będący emanacją prawa prywatnego, a jedynie realizowała specyficzny, publicznoprawny obowiązek.

W tym miejscu należy przypomnieć, że prawo dzieli się zasadniczo na dwa podsystemy: prawo publiczne i prywatne. Prawo publiczne charakteryzuje nierównoprawna pozycja ich podmiotów; zawsze po jednej stronie występuje element władczy.

Z kolei prawo prywatne, którego zasadniczym trzonem jest prawo cywilne, wyróżniają dwie zasadnicze cechy: równorzędność i autonomia jego podmiotów. Są to dwie podstawowe zasady, których zakresy pojęciowe do pewnego stopnia krzyżują się. Równorzędność oznacza brak podporządkowania, a autonomia swobodę kształtowania swojej sytuacji prawnej. Ta ostatnia ma główne zastosowanie na obszarze czynności prawnych.

Źródłem praw i obowiązków w prawie cywilnym jest stosunek cywilnoprawny (art. 1 k.c.), rozumiany jako normatywna więź powinnościowa, o cechach wyżej wskazanych. Powstanie, zamiana lub ustanie stosunku prawnego jest w prawie ściśle limitowane, poprzez wyodrębnienie klasy faktów, zwanych zdarzeniami prawnymi. Typologie (a więc podziały nie mające cechy logicznej rozłączności) są różne, a ich walor jest głównie dydaktyczny. Jednak zasadniczo powszechnie wyróżnia się: orzeczenia sądu, decyzje administracyjne (te dwa jako wyjątki), niektóre postaci dawności, czy wreszcie czynności prawne.

Czynność prawna jest w zasadzie dominującym w praktyce źródłem kreowania stosunku prawnego. Polega ona na kształtowaniu mocą swej swobodnej woli (wypływającej ze wspomnianej już autonomii) istnienia i treści stosunku prawnego. Każda powinność prawna, wynikająca z władczego nakazu działania nie jest zdarzeniem cywilnoprawnym, a więc nie rodzi stosunku cywilnoprawnego.

Tak też jest w niniejszej sprawie, w której strona powodowa zrealizowała obowiązek wynikający ze szczególnej ustawy (tzw. specustawy) z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (j.t. 2015.2031). Ustawa ta, zmierzając do racjonalnego usprawnienia procesu inwestycyjnego w zakresie budowy dróg publicznych, wprowadziła w art. 17 ust. 4 specyficzny obowiązek, obciążający zarządcę drogi, w okresie pomiędzy faktycznym zajęciem nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym albo budynkiem, w którym został wyodrębniony lokal mieszkalny, a uprawomocnieniem się decyzji wywłaszczeniowej, polegający na wskazaniu lokalu zamiennego osobom uprawnionym do zajmowania tego lokalu lub budynku. Z kolei ust 4b cytowanego przepisu stanowi, że osoba, której wskazano lokal zamienny, jest obowiązana do jego opuszczenia najpóźniej w dniu upływu terminu, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy. Rozwiązanie to ma na celu pogodzenie dwóch podstawowych wartości społecznych: z jednej strony zapewnienie warunków należytej egzystencji osobom uprawnionym do zamieszkania na nieruchomości objętej postępowaniem wywłaszczeniowym. Z drugiej strony, zapobiega blokowaniu inwestycji drogowych, których realizacja ma znaczenie wręcz strategiczne dla Państwa. Jednocześnie ustawa ta nie przyznaje kompetencji organowi administracyjnemu do kreowania stosunku cywilnoprawnego. W związku z tym decyzja zobowiązująca do zapewnienia lokalu zamiennego, z braku kompetencji organu (której nigdy nie można domniemywać) nie stworzyła po stronie powodowej cywilnoprawnych powinności.

Zatem strona powodowa nie miała tu żadnego autonomicznego zamiaru powołania cywilnoprawnego stosunku prawnego, w tym również użyczenia, którego istotą jest wola użyczającego nakierowana na zezwolenie biorącemu użyczenie, przez czas oznaczony lub nieoznaczony, na bezpłatne używanie oddanej w tym celu rzeczy (art. 710 k.c.)

Konwencją braku stosunku cywilnoprawnego, jest niedopuszczalność stosowania innych unormowań zawartych w przepisach przynależnych do tego podsystemu prawa cywilnego. Podstawową zasadą stosowania prawa, jest zakaz swobodnego przenoszenia unormowań z prawa prywatnego do publicznego i odwrotnie, Jako przykład można wskazać art. 27 § 2 k.p.c., który stanowi, że miejsce zamieszkania osoby fizycznej określa się według przepisów kodeksu cywilnego. Zatem ustawa procesowa (publicznoprawna) wyraźnie odsyła do ustawy materialnoprawnej (prywatnoprawnej). W braku takiego odesłania można by co najwyżej poszukiwać analogii i to ostrożnie, jak zawsze w przypadku analogu.

W konsekwencji pozwanych nie łączył ani ze stroną powodową, ani z wynajmującą lokal żaden stosunek cywilnoprawny. Tym samym nie zostali objęci powołaną wyżej ustawą z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego. Brak też jakichkolwiek podstaw do analogicznego stosowania tej ustawy, z uwagi na brak luki konstrukcyjnej w systemie prawa, w tym zakresie. Trudno było by nawet uzasadnić stosowanie tej ustawy, o charakterze socjalnym, wobec osoby, która otrzymała odszkodowanie za wywłączoną nieruchomość kwotą 411.829,00 zł., co również przenosi się w sensie aksjologicznym na osoby, które były uprawnione do zajmowania wywłaszczonej nieruchomości.

W tej sytuacji należy stwierdzić, że powództwo co do zasady jest uzasadnione i znajduje swoją podstawę w art. 405 k.c.. Pozwani zaoszczędzili wydatku na poczet należności za zajmowanie bezpodstawnie lokalu mieszkalnego; na tym

polega ich wzbogacenie. Natomiast zubożenie strony powodowej polega na poniesieniu tych właśnie wydatków za pozwanych.

Natomiast brak jest podstaw do przyjęcia solidarnej pozwanych. Zgodnie z art. 369 k.c. zobowiązanie jest solidarne jeżeli wynika z ustawy lub czynności prawnej. W mniejszej sprawie nie ma takiej sytuacji. Jednak świadczenie to jest podzielne, zatem zgodnie z art. 379 § 1 k.c. dzieli na tyle niezależnych części ilu jest dłużników. Pozwani nie wykazali, aby w różnym stopniu byli zobowiązani wobec strony powodowej, zatem z mocy tego przepisu części te są równe.

Z tych przyczyn zaskarżony wyrok należało zmienić na podstawie art. 386 § k.c., oddalając częściowo (co do solidarności) na podstawie art. 385 k.p.c. o kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Wobec zmiany rozstrzygnięcia zażalenia pozwanych straciły merytoryczną moc, skoro to pozwani są obowiązani do zwrotu kosztów postępowania. Zatem zażalenia należało oddalić na podstawie art. 385 z zw. z art. 397 § 2 k.p.c.